

Nytt och Gammalt i Högen

Nr 1 2009

”Järnsmede å sånt”

I smedjan är det skumt. Man anar långa rader av verktyg, smidesämnen och maskiner i skenet från äs-sjan.

Fredrik Thelin är 40 år och sin egen lyckas smed. Han stortrivs med sin tillvaro som konstsmed på landet. Familjen finns i närheten, naturen är lätt tillgänglig och med modern teknik flyter beställningarna in.

Han har en del småsaker i lager för spontanköpare, men merparten av Fredriks jobb består av beställningsarbeten för både privatpersoner, företag och institutioner. Det kan bli stora inredningsdetaljer för t ex restauranger, som trappor och räcken. En del utsmykningsuppdrag är gjorda för kommun- och landstingsinstitutioner. Många arbeten ska specialinpassas på plats, t ex grindar, lås eller gångjärn. Alla uppdrag utformas i dialog med beställaren.

Varje sak är unik, Fredrik arbetar inte med mallar, annat än då flera detaljer ska vara identiska, som armarna på en ljuskrona t ex. Då får han först tillverka en mall i järn för att kunna hamra fram rätt form.

De större föremålen är oerhört tidsödande att göra. När han får en beställning börjar Fredrik genast fundera på utformningen, obetalt tankearbete som ofta sätter igång långt innan själva det praktiska arbetet.

Det hela började med att Fredrik och Katina köpte gamla förvaltarbostaden i Högen 1995. Fredrik sysslade mest med måleri, men gick en smideskurs i Gränsfors. Det blev upptakten till en ny verksamhet, gränsande till det konstnärliga.

Han gillar det fysiska arbetet med järnet. Det är viktigt att varje sak är unik, att den görs på fri hand. Ett problem är att i någon mån rationalisera arbetet för att göra det lönsamt, utan att tappa det unika. Det blir en avvägning mellan det utvecklande arbetet med det unika och att komma fram till ett tidsbesparande moment.

Fredrik kan emellertid försörja sig på sitt arbete, något som är få konsthantverkare förunnat.

”Järnsmede å sånt” levererar till hela Sverige. Ofta får Fredrik uppdrag ryktesvägen, men kunderna finns också på Internet genom hemsidan <http://www.fthelinsmide.se>.

Gudrun Wikén

Du vet väl att du har tillgång till alla tidningsnummer på Samhällsföreningens hemsida:

www.hogenbergsjo.se

Där finns också våra häften om byns historia samt annat smått och gott om byn och Samhällsföreningen.

5464 besök på hemsidan har vi haft fram tills nu, ca 2000 besök under 2008.

Verksamhetsberättelse 2008

- Styrelsemöten har vi haft.
- Årsmöte med film om Högen och berättelse av Hans-Olov Widmark.
- Inbjudna till Byaangling i Bergsjö. Högen var representerat med 3 lag - ingen fisk.
- Fiske/Familjedag på Storsjön i slutet på mars, 16 lag var med, angel-segrare blev Tommy Åström, pimpelmästare blev S-O Hansson.
- Vi har sålt tröjor med Högens logga.
- Ris brändes under april efter avverkningen på Sågudden.
- Valborgsfirande i Sunne´ med kålsoppa i byastugan.
- Midsommarfirande på festplatsen enligt tradition.
- Fasta båtplatser har införts i Sunne´.
- Byakampen hade vi i juli som vanligt, det var 10-års jubileum. 1:a plats tog Berge, 2:a plats Kitte/Ingesarven, Högen kom på 3:e plats.
- Lyskväll och surströmming sista lördagen i augusti.

Styrelsen i Högens Samhällsförening

20 januari
föddes John.

Han är son till Madde och Fredrik Larsson i "Nykasern", syskon till Alexander, William och Moa.

HÖGENS SAMHÄLLS- FÖRENINGENS STYRELSE 2008:

Sven-Erik Svensson, ordförande
tel 71641

Catarina Westin, sekreterare
tel 71252

Alise Degerström, kassör
tel 71118

Mats-Ove Ädel, ledamot
tel 10411

Anders Lögdahl, ledamot
tel 10508

Elsa Larsson, ledamot
tel 10034

Thunstedtsvägen

VÄGNAMNSSKYLTAR?
På årsmötet diskuterar vi under "Övriga frågor" inköp av vägnamnskyltar till vår by.

Kom och tyck till!

Nytt och Gammalt i Högen

ges ut till alla hushåll i byn som en kommunikationslänk mellan Högens Samhällsförening och byborna.

Redaktion:

Håkan Westberg och Gudrun Wikén, tel 10422.

Redaktionen behöver hjälp av alla hågade Högenbor eller andra med anknytning till Högen. Kontakta redaktionen eller någon i Samhällsföreningens styrelse om du har synpunkter, något du vill skriva om, berätta muntligt eller på annat sätt bidra med.

Utgivning 2009:

Nr 1 15 februari

Nr 2 15 april

Nr 3 15 juni

Nr 4 15 augusti

Nr 5 15 november

Redaktionen behöver ha ditt bidrag minst 14 dagar innan utgivningsdatum.

Våra hus

Faktorsbostaden/herrgår'n

Faktorsbostaden, eller herrgår'n i folkmun, ser idag ut ungefär som den alltid gjort. T v syns Fredriks smedja.

Faktorsbostaden ligger på vägen upp mot Sågudden. Den byggdes 1896 i samband med att Bergsjö Ångsåg kom till. Fram till 1928 användes den för sågens räkning. Den vänstra ingången ledde till sågens kontor. Faktorsfamiljen disponerade större delen av huset med huvudingång från norr och veranda i söder. Den högra ingången användes av tjänstefolk.

Tre faktorsfamiljer hann bo i huset innan sågen lades ner. Far i huset var chef för sågen, frun basade över kök, matsal och salong, troligen med hjälp av en piga. Rummen var stora och ljusa, uppvärmda av fem kakelugnar, varav tre står där än idag.

Till köket fanns indragen vattenledning, men inget avlopp. Jordkällare fanns under huset.

I övervåningens båda gaveländar fanns s k spisrum och små alkover under taket. Här bodde en familj i varje alkov, man delade kök i mitten. Således bodde här fyra familjer i minimala utrymmen. Uppvärmningen var en vedspis i varje kök.

Flera uthus hörde till gården. Där fanns bl a vedbod, dass, lagårdsdel för ett par kor, och viktigast av allt, ett stall. På övervåningen i ett av uthusen hade kusken sin bostad.

Hästarna användes vid alla ärenden för sågen, men också för att skjutsa gäster från stationen till Sagaliden. Disponent Midling vid Hudiksvalls Trävaruaktiebolag, sågens ägare, tillbringade ju somrarna här.

Efter det sågen köpts av Iggesunds Bruk 1917 och lags ner 1928 bodde sista faktorsfamiljen Ekberg kvar i huset ett antal år. När faktor Ekberg avlidit flyttade änkan till "Nykasern på Knallen och 1939 uppläts huset så för finska krigsbarn. Olga Åsberg, lärarinna i Bergsjö som basade för Sagalidskolonin under somrarna, var föreståndare, anställd av Iggesunds Bruk.

Efter andra världskriget vet vi att huset på somrarna användes som semesterhem för trötta husmödrar .

1961, när semesterhemmen blev överflödiga, såldes huset till Olga Åsberg för 25000 kr och in flyttade hennes dotter med familj. Olgas barnbarn Ingela Hansson, som bor på Raviksvägen, har många minnen från bl a lek i de spännande uthusen.

Huset var till salu igen 1995 när Fredrik Thelin och Katina var på besök i trakten - Fredrik växte upp i Hassela. De blev förälskade i huset och beslöt flytta upp från Skåne, där de bodde då. Här fanns allt de kunde önska av livskvalitet, de ville ha stort hus för yrkesverksamhet och familj, natur inpå och möjlighet att ha djur.

Fredrik och Katina flyttade in 1995-96, smedjan byggdes 1997-98. Till en början hade de får, höns och hundar. Idag har familjen tre barn; Hannes 12 år, Smilla 10 år och Orik som är 2 år. Husdjuren har inskränkts till en Grosse Schweizerseppenhund som heter Mocca.

Finska krigsbarn och semesterhem

1939-1945 evakuerades 70000 finska barn till Sverige, en av de största förflyttningarna av barn som skett i världen. Anledningen var de finska krigens, främst mot Ryssland, under den tiden. En svensk organisation, "Hjälpkommittén för Finlands barn", ordnade vistelsen i svenska hem för barn som ofta kom ensamma med en adresslapp runt halsen.

Barnen som kom till Högen hade tur, deras mammor var i de flesta fall med dem. Men en pojke på 12 år kom utan förälder och fick bo ensam i en av den små alkoverna i faktorsbostaden. Eftersom dessa inte var uppvärmda fick föreståndaren, som bodde i spisrummet intill, ha dörren öppen på natten, så han inte skulle frysa alltför mycket. Detta berättar Ingela Hansson, dotterdotter till föreståndaren Olga Åsberg.

Gustav Öhrn borta på Örnjantesvägen minns att han som barn deltog i skidstafett mellan Sverige och Finland på täkterna runt Högen. Sverige vann, kanske tack vare bättre utrustning.

Huset i Högen blev semesterhem på på 1950-talet, men semesterhemsrörelsen startade egentligen redan under 1930-talet. 1938 lagstadgades om 2 veckors betald semester. Folkrörelserna startade vandrarhem, de fackliga organisationerna drev redan tidigare frågan om semesterhem för

husmödrar och staten gick på socialdemokraternas förslag in med bidrag till resor utöver kostnaden 5 kr för husmödrarna. Från 1946 bidrog stat och landsting också med driftskostnader för anläggningarna. Pengar till driften kom också ofta in via försäljning av sk semesterhemsblommor.

1951 lagstodgades 3 veckors semester och 1963 4 veckors. Då var tiden mogen att avveckla semesterhemmen. På 1960-talet förändrades samhället radikalt, familjerna hade råd att åka på semester tillsammans och semesterhemmen blev kursgårdar och konferenslokaler.

Runt huset i Högen fanns under lång tid Alfred Lundvall, hustomte både på Sagaliden och i faktorsbostaden. Han skötte fastigheterna åt Iggesunds Bruk, hade stora köksväxtodlingar och försåg både barnkolonin på Sagaliden och hemmet i herrgården med grönsaker, frukt och bär. De många svartvinbärsbuskarna plockade han rena på eftersommaren. Bären skickades i gula emaljhinkar till Kölsjön, där Olga Åsberg tillfälligt arbetade. Hon kokade saft till nästa års koloni, att förvaras i herrgården's matkällare under huset.

Husmödrarna skulle vila sig och njuta av de korta veckorna borta från barn och hushåll. Att de verkligen njöt finns dokumenterat: ”tänk att få vakna utvilad och gå ner till en lagad frukost”!

Gudrun Wikén

Husmödrar på semesterhemmet i Högen runt 1950. Gårdskarlen Alfred Lundvall t v, längst t h föreståndaren och bredvid Lundvall en anställd.

Fiskedag i Högen

Lördagen 21 mars är dagen för årets fiskedag med angeltävling, kolbullar och lotterier utanför SGU-badet. Vi hoppas på bra väder och fina isar, annars flyttar vi fram dagen. Mer info om några veckor, men skriv upp och boka datum redan nu!

Väl mött till
en trivsamt dag!
önskar
”de fula fiskarna”

Skidåkare och motionärer

Nu finns det ett skidspår i Högen som startar vid Mats-Ove Ädels i Sunne (vägen till SGU) och går runt Rönnebotäktena. Det är Bertil Engman och Robert Viltok som har gjort spåret och som kommer att underhålla det. Spåret är ca 2 km långt.

På bilden är det Bertil med barnbarnen Alva och Walter som provar spåret.